

En hundjævel i familien

Los Angeles Times-journalisten Michael Frank debuterer med familier, der har lagt anmelderne i USA ned på stribe

bog

AF IBEN TANDGAARD
kultur@k.dk

Ved et hurtigt, fejende kig hen over verdenslitteraturen konstaterer man hurtigt, at familien er det mest velbeskrevne blad af alle. Fra de græske dramaers dysfunktionelle, morderiske familier til nutidens autofiktion, hvor alkoholisme og løgne vælder op fra under gulvbrædderne, har familien været den ultimative kamplads.

Og som der står i Tolstojs "Anna Karenina", så ligner alle lykkelige familier hinanden – mens ulykkelige familier altid er ulykkelige på deres helt egen måde.

Det gælder også for den jødiske familien Frank i Los Angeles, der ved første øjekast ligner en glitrende succes, angiveligt bundet sammen af stærk kærlighed og hygsomt indfildrede relationer, som familien ligefrem har gjort til en remse, de fremsiger:

"Bror og søster giftede sig med bror og søster. Det ældste ægtepar har ingen børn, så det yngste ægtepar deler deres med dem. De to familier bor tre veje fra hinanden oppe i Laurel Canyon – og bedstemødrene bor sammen i en lejlighed for foden af bakken."

Bogens fortællerstemme tilhører Michael, der med barnets behov for idyl og konsensus fra begyndelsen ser sin familie gennem rosenrøde briller; stærkt hjulpet af sin faster, den respektindgydende, kulørte naturkraft Hankie, der med højt hår og leopardplettede tørklæder dominerer familien.

Faster er Hollywood-screen-writer, har ikke selv børn og svinger gerne op foran huset i sin Buick for at hente sin yndlingsnevø Michael: "Det er verdens største lykkestrø, at du og jeg har fundet hinanden, ikke sandt?", sweettalker hun den niårige, mens de kører på eventyr, og hun belærer ham, som en dukkefører med sin marionet, om talent, god smag, og hvad han skal mene og føle.

Det er omkring dette faster/nevø-kærlighedsforhold, bogens drama drejes, for faster Hankie er ikke så opofrende sød, som hun giver mine af. Familien er heller ikke det, den ser ud til, alene misforholdet mellem de to bedstemødre, mormor og farmor, begge holocaust-flygtninge, der bor sammen som to kloner, afslører en del.

Den ene er livskraftig, den anden trukket tilbage som en sortøjet ung i sit kammer. Faster Hankie bliver langsomt til mere end et menneske under Michaels barnlige blik: "Hun var min himmel, hun var min sol," hun vokser til abnorm gudindestørrelse, så han føler, hun kan se ham, hvorefter han er – og som alle ved om gudinder, kan de både være nådige og dømmende.

Hun kan dele kærlighed ud – og tage den fra ham igen.

Hvad er kærlighed? Det spørger Michael, ni år, sig selv om, og svaret er i famili-

Michael Frank: Den fabelagtige familien Frank. 368 sider. 299,95 kroner. Oversat fra amerikansk af Karsten Nielsen. Lindhardt & Ringhof.

en Frank: præstation. Hvis man præsterer, bliver man elsket.

Og drengen præsterer løs, bliver den klogeste, bedste, mest modne – og angler efter de voksnes ros, så meget, at hans barndom er forbi, inden den overhovedet er kommet i gang.

Det følelsesmæssigt incestuøse forhold til denne hundjævel af en faster binder Michael i et perverst jerngreb, og hans egen passive mor og små brødre betragter ham med smerte, hver gang han bliver hentet.

Michael bliver et barn, der ser og hører alt for meget, men ingen siger stop, før han selv en dag gør oprør.

Men hvad sker der med en familie, når man trods dens tyranni? Er det muligt at bryde sandheds-sprog, bryde igennem manipulationerne og magtkampene – og blive fri?

"Den fabelagtige familien Frank" er en selvbiografisk roman, fiktion over fakta, blandt andet bygget over forfatterens dagbøger, som er skrevet for at få virkeligheden på plads.

Som Michael Frank siger i et interview: "Den der kortlægger, ejer kontrollen... Det er sådan, at selv i det lille, intime, uanseelige land, der hedder familien, at den, der beskriver landets form, får lov at definere det. Så jeg blev simpelthen nødt til at kortlægge – gen-kortlægge – min barndoms landskab for at forstå den."

"Den fabelagtige familien Frank" minder om, at sandheden om et menneske aldrig bliver fortalt færdig.

I en familie får man tildelt roller og egenskaber, der ikke nødvendigvis er sande, og som præger én resten af livet. Det er det dér med at stigmatisere, der er problemet – du er så klodset, du er den modne, du er den begavede, du er altid så fornuftig, han dur ikke til noget som helst.

Denne romans forfatter går baglæns ind i sin barndom og redefinerer på den måde sin egen identitet; og som læser begynder man sideløbende at tage den samme tur, baglæns, igennem sit eget liv.

Romanen er grum, morsom, læseværdig og tindrende velskrevet – og lige så veloversat af Karsten Nielsen. Michael Frank kaster en kaskade af kaotisk 1970'er-oprør, californisk americana, bizarre jødiske traditioner og Hollywood-myter af sig, og han bruger sit eget livs hovedstol som basis for en familiefortælling, der er så fuld af drama, at man ville tro, det var løgn, hvis ikke lige man selv havde en familie.

I en familie får man tildelt roller og egenskaber, der ikke nødvendigvis er sande, og som præger én resten af livet. Det er det dér med at stigmatisere, der er problemet – du er så klodset, du er den modne, du er den begavede, du er altid så fornuftig, han dur ikke til noget som helst.

▲ Det er Frances McDormands film. Hun bærer både sorgen og håbet, lillebyens kvælende tag i individet og det nære fællesskabs ubrydelige bånd mellem naboer. – Foto: Johanna Korsh/Nordisk Film.

Fremtidsforhåbninger for USA

Amerikansk film fuld af vold omfatter de fortabte sjæle med sympati i sprækker af forsoning og næstekærlighed

film

AF KAREN DYSEL
kultur@k.dk

"Three Billboards Outside Ebbing, Missouri" boltrer sig i selvtægt, udpenslet vold og afstumpet humor. Men bag facaden er det en varm, nærmest optimistisk, oprejsning af både den "typiske" Trump-tilhænger og "det svage" kvindekøn. Uden på noget tidspunkt at forfalde til identitetspolitiske trakasserier.

Mildred Hayes' (Frances McDormand) furede ansigt er skjult bag sorgens harnisk. Men følelserne, næstekærligheden, livslysten, kan ikke lade være med at stryge hen over den ellers indelukkede menneskelige maske. Mild-

Three Billboards Outside Ebbing, Missouri. Instruktion og manuskript Martin McDonagh. 115 minutter. Premiere over hele landet.

red har ellers all god grund til at forfalde til indestængt vrede. Hendes 15-årige datter blev myrdet. Livet går videre i den lille by Billings i Missouri. Indtil Mildred stopper tiden.

Den datterløse mor køber tre kæmpestore billboard-

skilte. På det første står der "myrdet mens voldtaget" med gigantiske sorte versaler på blodrød baggrund. Det skete for syv måneder siden. Politiet er ikke kommet nærmere en opklaring. På det sidste skilt hænger Mildred en navngiven politimand, Chief Willoughby (Woody Harrelson), ud som inkompetensens fader.

Ved første øjekast er irske Martin McDonaghs tredje spillefilm endnu en i rækken af sortseende amerikanske værker, der brykst optegner et polariseret Amerika. "Three Billboards Outside Ebbing, Missouri" er Coen'sk med dens besk-barske humor og udtalt voldelig som en Tarentino-film. Og så kredser den om den klassiske filmtrope, selvtægten, der har defineret

amerikansk populærkultur fra John Wayne over "Dirty Harry" til superhelte som Superman og Batman. Alligevel er filmen helt sin egen.

For i McDonaghs version er selvtægtsmanden en kvinde. Eller en svag mand, en af de "tabere", Hillary Clinton mente, da hun udnævnte Trumps potentielle vælgere til at være "sorgelige typer". For Jason Dixon (Sam Rockwell) er en ukultiveret, vred, hvid mand, der forfalder til racisme og homofobi. Dixon er politibetjent på Chief Willoughbys nåde. Han bekæmper Mildreds skilte med underbundens nidkærhed. Det udvikler sig til krig mellem udskud, hvor ingen normalt kan vinde.

Men empatien løber som en uventet understrøm. Mildred og Dixon, antihelte og

For volden og den sorte humor kan ikke dræbe næstekærligheden, troen på et fællesskab for de fortabte i USA.

oversete af eliten, forbrødrer det polariserede USA. Der er derfor noget forsonende, nærmest mildt, over den voldsomme "Three Billboards Outside Ebbing, Missouri". Alle karakterer omfattes med sympati af Martin McDonagh.

Det er Frances McDormands film. Hun bærer både sorgen og håbet, lillebyens kvælende tag i individet og det nære fællesskabs ubrydelige bånd mellem naboer. "Gud findes ikke, verden er tom, og det er ligegyldigt, hvad vi gør," siger Mildred Hayes, mens hun alligevel lever videre med vrede og håb. Da Chief Willoughby betror hende, at han skal dø af kræft og uforvarende hoster blod ud over hende, er forandringen i ansigtet, understrømmen af indføling, så stærk en forvandling.

"Three Billboards Outside Ebbing, Missouri" er uventet elskelig på trods. For volden og den sorte humor kan ikke dræbe næstekærligheden, troen på et fællesskab for de fortabte i USA.

Frosset i tiden

"Væbnet med ord og vinger" er et vedkommende portræt af punkgenerationens store, evigt unge digter Michael Strunge

film

AF SØREN HERMANSEN
kultur@k.dk

Der er digtere, som forbliver evigt unge. Man kan tænke på engelske Lord Byron og danske Morten Nielsen, der døde under krigen ved en vådeskudulykke. Og så på "nå-generationens" Michael Strunge. Han blev et ikon på blomsterbørn-generationens efterfølgere, 80'er-digterne. Han døde den 9. marts 1986, 27 år gammel, og sådan vil han fremstå i de næste generationer. Evigt ung, frosset i tiden. Det er hans samtidige digterkollega Bo Green Jensen, der i filmen siger disse ord om ham.

Det er et godt billede. Når man i dag læser Michael Strunges digte eller ser dem video-fremførte, kastes man tilbage til tiden omkring 1980. Man hører tidens musik slå den karakteristiske hårde rytme. Man ser David Bowie og tidens punk-bands som Sex Pistols for sig. Mere end nogen anden kom Michael

Væbnet med ord og vinger. Instruktor: Torben Skjødtt Jensen. 2018. 105 minutter. Premiere i udvalgte biografteater.

Strunge til at stå for de vilde digtere i fattig-80'erne.

Filmen hedder "Væbnet med ord og vinger", hvilket selvfølgelig er et Strunge-citat, og den tegner et vedkommende portræt af denne digter, der læses mere efter sin død end inden. Han er endda efter sigende blevet pensum i det gymnasium, som han ikke selv tog særlig alvorligt. Han lever i sin poesi. Han siger i slutningen af filmen og i slutningen af sit korte liv, hvor han var på en oplæsningssturne til blandt andre steder Gøteborg: "Jeg vil aldrig dø" – og efter klapsalverne er slut, følger Strunge så til: "Så kan I jo tro det eller lade være!". Det er sagt, kort tid før han døde, og blev frosset i

tiden. Sandt er det, at da han havde skrevet "Verdenssøn", som citatet er fra, havde han skrevet sig ind i litteraturens "Hall of Fame".

Filmen går kronologisk frem. Vi hører om hans opvækst i det småborgerlige Rødovre og Hvidovre, hvorfra der ikke var kommet mange digtere før. De gamle landsbyer, der var blevet forvandlet til storbyforstæder med sociale boligbyggerier for arbejder- og funktionærklassen, havde ikke rigtigt markeret sig i litteraturen før nu. Michael Jensen, som han hed i skolen, blev gennem den nye musik, som han opdagede ved en gymnasierjelse til London, forvandlet til digterspiren Michael Strunge, der tog form efter David Bowie og punkens opgør og oprør.

Samtidig med denne udvikling udviklede hans manio-depressivitet sig. En sygdom, der skulle blive årsag til hans død i 1986, da han troede, at han kunne flyve, og kastede sig ud fra et vindue i Webersgade i København. Denne sygdom bevirkede også, at han skrev som en gal og ar-

bejdede vildt og inderligt. Altid en blok, altid et digt på vej, altid et syn inde i hovedet, der skulle ud, altid ord. "Jeg skriver digte, når jeg kan lade være, og lader være, når jeg ikke kan." Det hele roterer omkring digtningen.

Filmen skildrer gennembruddet og tiden med de andre 1980'er-digtere og blandt andet deres opgør med blomstergenerationens digtere. Det blev barskt, og Michael Strunge lagde ikke fingrene eller ordene imellem. Der er et klip fra en gammel Bazar-tv-udsendelse, der nærmest indvarsler et paradigmeskift i dansk digtning. To "gamle" digtere fra 1970'erne køres på litteraturens mødding, og trillebøren køres af Strunge. Det er ikke kønt, men punket.

Personligt husker jeg med glæde Strunges digte, der også blev inspirerende for en ung præst i begyndelsen af 1980'erne. Hans digte var ikke uden en religiøs streng. Strunge siger selv i filmen, at "jeg kan ikke fornægte, at jeg er religiøs, og det kan ses i mine digte". Der er ikke på dette tidspunkt tale om en

▲ Michael Strunge var en af 1980'ernes helt store digtere og er omdrejningspunktet for en ny film. – Foto: Morten Langkilde/ritzau.

folkekirkelig religiøsitet. Det vidste man jo heller ikke om hans digterkollega og ven Søren Ulrik Thomsen dengang. Det skulle komme frem senere, da han blev en moden mand, hvilket den evigt unge Strunge aldrig blev.

Hans sidste digt slutter med sætningen om, at nu falder jeg, fordi "der ikke er nogen Gud". Det kan synes at stå i modsætning til hans egne ord om sin religiøsitet,

men fortvivlelse og tro hænger sammen som manien og depressionen i hans sind. Der er stærke religiøse billeder i Strunges digtning, som stadig fascinerer, så filmen er også af den grund vedkommende.

Læs interview med Torben Skjødtt Jensen på k.dk/kultur